

РІШЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ДФ 36.053.037 ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Разова спеціалізована вчена рада **ДФ 36.053.037** Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Кантора Марка Семеновича** з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Кантор Марко Семенович, громадянин України. Народився 21 березня 1980 року в місті Дрогобичі Львівської області.

2001 року закінчив Національний університет «Львівська політехніка», здобув ступінь спеціаліста в галузі «Менеджмент», отримавши кваліфікацію «Менеджер організації».

З березня 2009 року по сьогодні працює директором Приватного підприємства «Компанія МІОС».

У лютому 2022 року зарахований на денну форму навчання до аспірантури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (галузь знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальність 032 «Історія та археологія»).

Основні результати дисертації Кантора Марка Семеновича представлено в 7 друкованих наукових працях, серед яких п'ять статей у наукових фахових виданнях (з них одна додатково відображає результати дослідження), дві – у матеріалах конференцій.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Бурдяк Р., **Кантор М.** Нове дослідження до історії Городоччини (рец.: Сіромський р. «Розсекречено»... *Актуальні питання гуманітарних наук:*

міжсвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 60. Том 4. С. 278–281. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-4-46>

2. **Кантор М.** Образ козацьких повстань кінця XVI ст. у науковій творчості Владислава Томкевича. *Актуальні питання гуманітарних наук* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 80. Том 1. С. 21–28. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/80-1-3>

3. **Кантор М.** Образ ранньої історії українського козацтва у творчості Тадеуша Корзона. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол.ред. Ігор Соляр, заст. гол.ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львів, 2025. Вип. 41. С. 98–109. DOI <https://doi.org/10.33402/ukr.2025-41-98-109>

4. **Кантор М.** Образ козацьких реформ короля Стефана Баторія у працях польських істориків кінця XIX ст. – 1939 р. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол.ред. Ігор Соляр, заст. гол.ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львів, 2025. Вип. 42. С. 153–165. DOI <https://doi.org/10.33402/ukr.2025-42-153-165>

5. **Кантор М.** Походження українського козацтва у трактуванні польських істориків другої половини XIX – першої третини XX ст. *Актуальні питання гуманітарних наук* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 91. Том 1. С. 83–90. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-1-10>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. **Кантор М.** Зображення козацького повстання під проводом К. Косинського у творчості Владислава Томкевича. *Актуальні питання освіти і*

науки в умовах сучасної російсько-української війни. Том I / [Ред.: В. Ільницький, Р. Корсак, Т. Пантюк, О. Петrenchко, В.Старка]. Дрогобич–Ужгород–Тернопіль: Посвіт, 2024. С. 68–71.

2. **Кантор М.** Ранній період історії українського козацтва дослідженнях Тадеуша Корзона. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XVIII: Методологічні інновації в дослідженнях і викладанні: від теорії до практики* / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2025. С. 52-53.

У дискусії взяли участь усі члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. **Галів Микола Дмитрович**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Без зауважень.

2. **Голик Роман Йосипович**, доктор історичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу нової історії України Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

Водночас робота викликає певні побажання:

1) У методологічному плані варто говорити також про використання в дисертації категорій історії уявлень, міфів і стереотипів, тим більше, що в тексті йдеться про історіографічні упередження та міфи польських вчених в поглядах на українські історичні реалії. Можливо, варто включити в категоріальний апарат дослідження такі поняття, як національний проєкт, національна ідентичність, національна міфологія й говорити про їхній вплив на історичний наратив чи історіографічний канон. Ця проблема, коли йдеться про патріотичний вимір польської історіографії, проглядається у самому тексті, і її варто розглянути також у методологічному розділі.

2) Можливо, варто було б спочатку коротко окреслити джерельну та світоглядну генезу уявлень польських істориків кінця XIX ст. – першої

половини XX ст. про козацтво (ранньомодерні польські тексти, романтичне козакофільство початку – першої половини XIX ст. /українська школа у польській літературі), адже в тексті дисертації йдеться й про антикозачі стереотипи, що перегувалися з ранньоновітніми польськими уявленнями, і про сліди романтичних/сентиментальних візій у польському історичному дискурсі.

3) Також доречно було б, на нашу думку, (очевидно, побіжно) повніше порівняти образ козацтва та його еволюцію в українській (від Д. Яворницького до М. Грушевського та І. Крип'якевича) та польській історіографії впродовж аналізованого у дисертації періоду (з кінця XIX до 1939 р.), тим більше, що це частково відображено в літературі дисертації. Такий підхід дозволив би показати подібне й відмінне у трактуванні козацького феномену та його генези з обох боків, і відповідно, краще виявити специфіку польського історичного дискурсу як реалізацію польського національного проекту в конфронтації з українським.

4) Варто, можливо, також звернути більшу увагу на сучасне українське трактування козацтва, козацького міфу, ментальності козацтва (відповідні роботи С. Плохія), походження й соціальної структури козацького соціуму (від праць В. Голобуцького до студій В. Смолія, О. Гуржія, Т. Чухліба, В. Брехуненка та інших) у порівнянні з концепціями сучасної польської історіографічної думки, про яку згадується в дисертації. Адже саме сучасна історіографічна матриця впливає на оцінку польської та української історіографічної візій козацтва в минулому.

5) Можна б також більше акцентувати на ідеологічному використанні історіографічних та історіософських концепцій козацтва у польському політичному дискурсі зазначеного періоду. (Наприклад, на тому, що образ козаків, поруч з образом гайдаків, активно використовувався в українсько-польському ідеологічному протистоянні до й після польсько-української війни 1918–1919 рр. для її міфологізації). Відповідно, варто б подумати над шляхами й формами впливу тогочасного політичного дискурсу на історіографічний і навпаки – історіографічного та політичний у цьому питанні та підкреслити, в

якому напрямі ці впливи розвивалися. Ця тема накреслена у дисертації, але (можливо, за браком місця) не висвітлена ширше (зокрема, може, й тому, що в четвертому розділі виклад хронологічно обмежений 1914 р.). Отже, її варто розвинути в майбутніх текстах.

6) На нашу думку, в тексті подекуди слід уніфікувати написання прізвищ польських авторів, зокрема О. Галецького/Халецького, Л. Подгородецького/Подхородецького, М. Гандельсмана/Хандельсмана, Генрика/Хенрика Сенкевича, П. Ясеніци (в останньому випадку, можливо, варто б ще зауважити, що йдеться про псевдонім Леона Леха Бейнара) тощо, використовуючи вже прийняті в українській науковій літературі мовні варіанти.

7) Варто також змінити окремі формулювання, напр. у реченні: «Такі зацікавлення зумовлені як значним пластом польських козакознавчих досліджень, що велися із XIX ст. й до сьогодення, так і значним впливом різноманітного наративу з окресленої проблематики на взаємне *спостереження між представниками польського та українського народів*.» (Підрозділ 1.2). Очевидно краще було, б певно, «на взаємне сприймання чи взаємосприйняття представників польського й українського народів». В іншому місці (розділ 3) варто стилістично виправити деякі формулювання, напр.: «*важливим* стало визначення місця в історичних процесах появи *важливого* центру життя українського козацтва» тощо.

3. Кобута Степан Йосифович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України і методики викладання історії Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зауваження, висловлені у відгуку опонента:

1) У дисертації вміщено доволі значний комплекс архівних матеріалів. Більшість із них відображає розвиток польської історичної науки та наукової кар'єри багатьох польських істориків. Однак серед використаних неопублікованих джерел немає матеріалів, що знаходяться у зібраннях «Народової бібліотеки» у Варшаві. Серед таких, які варто було б використати у роботі над даним дослідженням, можемо назвати зокрема нотатки про історію

козаків та України, зроблені польським дослідником та письменником Адамом Мелешко-Малішкевичем (Adam Mieleszko-Maliszkiewicz).

2) В огляді ключових понять, які використовувалися у тексті дисертації й означення яких подано в підрозділі, присвяченому теоретико-методологічній стороні дослідження, подано лише визначення таких наріжних для сучасних історіографічних студій понять як «історичний образ» та «історичний міф», однак не представлено визначення також важливого поняття як «історична свідомість», що часто використовується у роботі. Доцільним також було б окреме визначення різноманітних понять, які стосуються саме розвитку польської історичної науки другої половини XIX та першої половини XX ст., наприклад, «західна» та «східна» історіографічні орієнтації, «історичний песимізм» та «історичний оптимізм» й т.п.

3) Висловимо побажання дисертантові більш детально звернути у своєму дослідженні увагу на зображенні польськими істориками ролі козацтва у житті соціуму XVI ст., зокрема у релігійному житті. Цю проблематику можна було виділити в окремий підрозділ.

4) Доцільно було б, на нашу думку, більш докладно показати еволюцію образів історії козацтва XVI ст. від їх появи у працях учених ще першої половини XIX ст. (зокрема у студіях таких основоположників польської історичної науки, як Адам Нарушевич та Йоахім Лелевель) до сучасних досліджень. Це дозволило б простежити витоки історіографічних образів, які побутували в науці впродовж 1863 – 1939 рр., визначити їх вагу для формування сучасної історичної свідомості поляків.

5) Відзначимо, що біографії польських дослідників можна було б виділити окремо у формі додатків. Це дало б можливість дисертантові більш детального їх висвітлити, що допомагало б краще розкрити взаємозв'язок між особою історика та історичним образом, як результатом його творчості.

4. Лазурко Лідія Миколаївна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного

педагогічного університету імені Івана Франка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

1) У підрозділі «Джерельна база дослідження» автор використав класичну джерельну класифікацію, за якою джерела поділено на архівні та опубліковані. Вважаємо, що було б більш доцільно, з огляду на характер дисертаційного дослідження, скористатися класифікацією історіографічних джерел.

2) Також у джерельному розділі присутня характеристика істориків, на чиїх працях побудовано матеріал. Автор звертає увагу на специфіку їхньої освіти, приналежність до певних наукових шкіл, світоглядні орієнтири, політичні позиції. Проте бракує обґрунтування, чому саме ці праці беруться за основу дослідження.

3) Джерельна база дисертації не містить матеріалів 1860–1870-х рр. (за винятком: Bobrzyński M. *Dzieje Polski w zarysie*. Kraków, 1879).

4) Гроно львівських істориків зведено до А. Прохаски, Л. Кубалі, А. Шельонговського і Л. Колянковського, попри те, що львівський історіографічний осередок зламу XIX–XX ст. був одним із найбільш масштабних за чисельністю дослідників та значенням їхнього доробку.

5) Матеріал доцільно було б систематизувати за хронологічно-тематичним принципом (1863–1918/1919–1939), що дало би можливість здійснити порівняння і отримати матеріал для висновків про те, як з'являлися і змінювалися концепції та інтерпретації під впливом методологічних трансформацій в самій науці і політико-ідеологічних змін у суспільстві.

5. Стецик Юрій Орестович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Зауваження, висловлені у відгуку рецензента:

1) У роботі згадано тільки про Краківську та Варшавську польські історичні наукові школи, а поза увагою залишився опис про Львівську та

Київську аналогічні школи. Хоча про окремих її представників згадано побіжно (наприклад Антонія Прохаску);

2) Акцент зроблено тільки на огляді подій XVI ст., хоча доречно було б включити і XV ст., оскільки багато приділено уваги зародженню українського козацтва;

3) Не окреслено цілісно інституційного розвитку польської історіографії впродовж другої половини XIX – першої половини XX ст.;

4) Не подано оцінок українськими істориками праць польських дослідників, варто було б звернути увагу на критичні рецензії українських істориків;

5) Варто було б провести чіткий поділ польських дослідників на тих, які спеціально і ґрунтовно займалися козакознавством та тих, які побіжно та епізодично згадували про українських козаків;

6) Рекомендуємо розробити додатки до роботи із порівняльними таблицями представників різних наукових історичних шкіл.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради

«Проти» – немає

«Утрималися» – немає

На основі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Кантору Марку Семеновичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Микола ГАЛІВ

